

Fra de gamle dage

På østkysten af Grønland i nærheden af Angmagssalik ligger der en lille ø, der hedder Kulusuk. Indtil 1958 befandt der sig på øen kun nogle få grønlandske fangere og deres familier samt nogle hundrede slædehunde. Menneskenes antal var mindre end 300, der boede i et lille udsted ved navn Kap Dan. Bortset fra nogle få træbygninger bestod udstedet af jordhytter, hvor de grønlandske fangerfamilier levede under forhold, der vel nok efter danske forhold måtte betragtes som primitive, men som gennem mange år havde opfyldt fangerbefolkningens behov.

I begyndelsen af 1958 blev det efter forhandling mellem amerikanske og danske myndigheder (det var før Hjemmestyrets tid) besluttet at opføre 4 radarstationer tværs over Grønland. Det var de såkaldte »DYE« stationer. DYE-1 skulle opføres på vestkysten af Grønland, DYE-2 og DYE-3 på den grønlandske indlandsis, og DYE-4 på øen Kulusuk.

Stationerne på indlandsisen blev overdraget det amerikanske firma Peter Kiewit Sons Co. fra Omaha, USA, medens DAC skulle opføre stationerne på Vest- og Østkysten.

Tilladelsen til at opføre radarstationen på Kulusuk blev først givet af de danske myndigheder efter mange forhandlinger, idet man fra dansk side var nervøs ved den indflydelse beslutningen kunne få for den grønlandske fangerbefolkning.

Modtagelseskomiteen

Der blev derfor aftalt meget strenge bestemmelser om, at der under ingen omstændigheder måtte ske fraternisering mellem entreprenørernes personale og grønlanderne.

Arbejdet med opførelsen af radarstationen på Kulusuk var opdelt i 3 faser:

Opførelsen af radarstationen på Kulusuk var planlagt således, at DAC først skulle anlægge en midlertidig lejr på den øde ø, hvorefter der i løbet af de næste 2-3 år skulle etableres startbane, veje, en permanent lejr, samt opførelse af selve radarbygningen på toppen af et bjerg på øen.

I midten af juli måned 1958 afsejlede det gode danske skib »Thala Dan« fra København med kurs mod Kulusuk medbringende ca. 30 DAC-folk plus det nødvendige til at få den midlertidige lejr op at stå. Lejren bestod af 18 store gamle amerikanske militærtelte og en del nødtørftig inventar m.m. til at klare den første tid med.

Turen fra Danmark til Østgrønland forløb fint. Vejret var dejligt, søen rolig og ingen blev søsyge. Stemningen hos alle var god og præget af forventninger til den forestående opgave. Rejседagene blev brugt til at lære

hinanden at kende og til at planlægge arbejdet på Kulusuk.

Efter nogle dages sejlads ankrede vi op ved øen, og kunne først af alt konstatere at omgivelserne ved vor kommende arbejdsplads var betagende smukke. De enorme, vilde, forrevne fjelde. Det blå hav med masser af store og små isbjerge. Den uberørte natur og hele stedets atmosfære gav næsten et sus i maven. Nogle grønlandske fangere hilste os velkommen fra deres kajaker. I det fjerne kunne vi høre slædehundenes hyl fra Kap Dan, og vi følte, at vi var kommet til det »rigtige« Grønland.

Landsætningen af lejrudstyret blev klaret ved hjælp af 2 medbragte pramme, og alt godset blev anbragt i strandkanten. Efter nogle dages forløb var skibet tømt, hvorefter det sejlede afsted og overlod os til vor videre skæbne.

For helt at forestille sig vor situation, er det nødvendigt at forstå, hvori denne skæbne bestod. Der var øen – 30 mand – og nogle tusinde kasser oplagret på strandkanten. Der fandtes i sagens natur ingen normale

installationer så som elværk, vandværk, toiletter og lignende livsnødvendigheder. Vi havde derfor omgående meget travlt med at få rejst de medbragte telte, finde drikbart vand og få etableret en messe, hvor vi i et kulfyret komfur kunne bage brød og opvarme den medbragte dåsemad.

Opstarten vanskeliggjordes noget ved, at vi desværre ikke vidste, hvad der var i de enkelte kasser, der stod i strandkanten. Der viste sig nemlig, at planlæggerne i København havde »glemt« at medsende pakkelister på kassernes indhold, hvorfor vi kun havde den mulighed at lukke en kasse op ad gangen til vi fandt det vi netop stod og skulle bruge. Resultatet var en betydelig forvirring samt hundredevis af halvtørte kasser efterladt til vi igen skulle bruge ét eller andet, hvorefter jagten begyndte forfra.

Teltene blev hurtigt rejst, og værelsestildelingen ligeså hurtigt tilendebragt, idet der skulle bo 10–12 mand i hvert mandskabstelt, medens resten af teltene skulle anvendes som messe, værksteder, lagre m.m. Da vi ingen senge havde med, skulle vi blot finde et sted på gulvet, hvor vi kunne anbringe vor luftmadras og den sovepose, der skulle være vort soveværelse det næste par måneder. Opvarmningen af teltet bestod af en petroleumsovn placeret i midten af teltet. De nærmestliggende til ovnen havde det nogenlunde varmt, medens de yderstliggende faktisk frøs en smule, idet temperaturen i disse områder lå et par grader under frysepunktet. Det gjorde nu ikke så meget, idet vi sov med tøj på. Morgentoiletet var hurtigt overstået, idet vi efter udpakningen fra soveposen gik udenfor teltet og fandt noget smeltevand til at børste tænder i og få vasket søvnen af øjnene.

Kostforplejningen var en smule ensformig, idet den bortset fra friskbagt brød bestod af dåsemad. Det var på Kulusuk, jeg oparbejdede et inddædt had til hjerter i flødesovs og dåsegullash.

Et af teltene blev indrettet til brug for naturlige menneskelige behov. Det var ret upersonligt, idet det bestod af 2 lange træsæder placeret overfor hinanden. I sæderne var boret nogle huller og under hullerne var anbragt nogle spande. Spandene blev tømt af en mand, der ikklædt lange søstøvler og et åg, hæftede 2 spande på åget, hvorefter han vandrede ud i havet så langt søstøvlerne tillod det, hvorefter han tømte spanden i det ellers så klare vand.

Systemet fungerede udmærket undtagen i de tilfælde, hvor toiletet var blevet besøgt, medens tømme-

ren var på vandring ude i havet, og der derfor ingen spand havde været i hullet. Det blev han som regel meget sur over. Han blev forresten aldrig kaldt for andet end Ålborg efter hans hjemby i Danmark.

Ålborg havde i øvrigt flere opgaver. Bl.a. havde vi en tilsynsførende amerikansk kaptajn på pladsen. Han forlangte at få brusebad hver dag. Vi indrettede derfor en slags brusekabine i et hjørne af hans telt. Loftbrættet i kabinen blev ud-boret med nogle huller og bag teltet opsatte vi en stige. Når kaptajnen skulle have bad, løb Ålborg frem og tilbage mellem teltet og messen, der havde varmt vand parat, hvorefter han drønedede op ad stigen og hældte det varme vand ned i hovedet på kaptajnen. Det fungerede udmærket, men vi fortalte aldrig kaptajnen hvem vandbæreren var.

Efter nogle ugers forløb kom »Thala Dan« tilbage med flere folk og flere materialer, og vi begyndte indretningen af den permanente lejr, der blandt meget andet bestod af et elværk, en moderne messe, værkstedsbygninger, stabsbarak, permanente indkvarteringsstelte, lagerbygninger og hvad der ellers hører til en mindre by.

Der blev arbejdet hårdt, og det timelønnede personale tjente mange penge. Der var intet besvær med at falde i søvn om aftenen efter vi havde sat sokkerne fra os i de gamle militærtelte.

Efter nogle måneders forløb var vi omsider færdige med pionertiden. Arbejdet med at etablere startbane og veje var i fuld gang. Kulusuk var blevet en stor arbejdsplads med mere end 400 amerikanere og danskere, der side om side arbejdede på den fælles opgave.

Som nævnt i indledningen var der absolut forbud mod samkvem med den lokale befolkning. Ministeriet for Grønland havde ansat en kontrollant til at påse, at dette forbud blev overholdt. Kontrollanten blev i daglig tale kaldt for kønsdriftsbestyreren.

Han havde en svær tid. – Der var trådt 2 stier mellem entreprenørlejren og Kap Dan. Når bestyreren befandt sig på den ene sti, befandt driften sig som regel på den anden. En art legen røvere og soldater, men slemt for dem, der blev »fanget«, fordi dette uundgåelig betød afskedigelse og hjemsendelse til Danmark eller USA.

Straks efter ankomsten til Kulusuk fortalte vore grønlandske venner os, at det nok ville blive blæsevej i september. I vor naivitet slog vi det hen, men i september blæste det faktisk en hylende storm blæste alle vore gamle militærtelte langt ud i havet i løbet af nogle få timer. De permanente bygninger og telte stod sig i kampen mod stormen, men ellers blæste alt, der ikke var fast forankret, langt pokker i vold. Det eneste af de gamle telte, der holdt stand, var ølteltet, der var så proppet med dåseøl, at det til stor skuffelse for alle, blev stående, hvor det stod.

I november–december rejste de fleste hjem, og der blev blot efterladt et mindre vinterhold til at holde tilsyn med tingene, indtil opstarten det følgende forår.

Arbejdet med opførelsen af stationen var tilendebragt i efteråret 1961. Den store

radarbygning på toppen af fjeldet var klar til aflevering til et amerikansk inspektionshold, der var anmeldt til ankomst i august måned 1961.

Lige før ankomsten af dette hold, blev bygningen rengjort og færdigmalet indvendigt fra top til indgang, og det sidste, der blev malet var dørtrinnet ind til bygningen. Holdet fra USA kunne gå ind i en bygning, der var mennesketomt og tip-top i orden. Det var en fejende flot aflevering, og DAC blev da også belønnet med et certifikat fra den amerikanske regering om godt udført arbejde. En anerkendelse, der meget sjældent gives til ikke amerikanske firmaer.

En spændende opgave var afsluttet, og vi spredtes for alle vinde. Nogle af de danske medarbejdere rejste hjem, og nogle blev overført til service-arbejdet på Søndre Strømfjord, der påbegyndtes netop som opgaven på Kulusuk var afsluttet.

For den grønlandske fangerebefolkning betød indførelsen af de nye tider, at byen Kap Dan blev flyttet. Jordhytterne nedlagt og befolkningen kunne flytte ind i nyopførte træhuse andetsteds på øen.

Om dette har været en vel-signelse for dem eller ej, må stå hen i det uvisse.

Peter Fauslund